



SÁMIRÁÐÐI

NORDISKA SAMERÁÐET
 Pohjoismainen Saamelais-
 Neuvosto
 NORDIC SAAMI COUNCIL

Tarja Porsanger
(7a)

8.12.1992 Ohcejohka

Jnr 375/92

√ Finnmark fylkeskommune, Thor Robertsen
 Troms fylkeskommune
 Nordland fylkeskommune
 Norrbottens län
 Lapin lääninhallitus, Esko Lotvonen

Fylkesrådmannen i Finnmark	
Jnr. 3008	
Ark. 020	Dato 14/12-92

ORGANISERINGEN AV BARENTSREGIONEN

Samerådet önsker att samernas syn tas hänsyn när Barentssamarbetet planeras.

Samerådets arbetsutskottet kommer att ge uttalande om Barentssamarbete senare.

Samerådet översänder till Er följande dokument:

- Samernas 15. konferensens uttalande om EG och
- "Samekonvensjon prinsipielle problemstillinger".

Dearvuodáiguin/ Med hälsingar

Tarja Porsanger

Tarja Porsanger
 sekreterare

Sameråd

SAMEKONVENSJON PRINSIPPIELLE PROBLEMSTILLINGER

Godkjent av Samenes 15. konferanse
15.-17.06.1992 i Helsingfors.

1. Innledning.

Det vises til "Förslag till Samekonvention" utarbeidet av utvalgsmedlemmet, cand.jur. Lars-Nila Lasko, datert 23.09.91.

Utkastet ble behandlet av Nordisk Sameråds juridiske utvalg under møter avholdt i Sevettijärvi den 16. november 1991, Karasjok den 18. januar 1992 og i Tromsø den 22. februar 1992.

Utvalgets forslag ble behandlet av Nordisk Sameråd under møte avholdt i Helsinki den 19 maj 1992.

Nordisk Sameråd er enig med utvalget om at forslaget danner et godt grunnlag for nødvendig debatt og videre utvikling av et samisk utkast til samekonvensjon mellom de stater hvor samene bor.

Nordisk Sameråd finner det imidlertid ønskelig at Samekonferansen tar stilling til de prinsipielle sider av innholdet og formuleringene, før utkastet fremmes som Nordisk Sameråds forslag.

Dette gjelder blant annet spørsmålet om den utvidede forståelse av mandatet som utkastet legger til grunn ved å også forutsette at konvensjonen også skal ta sikte på Russisk undertegnelse og ratifikasjon.

Det prinsipielt viktige i internasjonal sammenheng ved denne måte å søke å bevare det samiske folks enhet og rett tilsamkvem på ulike nivåer, ligger i det forhold at samene ikke forutsetter opprettelse av egen nasjonalstat eller endringer i de eksisterende staters grenser.

Konvensjonen vil dog i likhet med de fleste internasjonale avtaler etablere forpliktelser og begrensninger i de deltakende staters suverenitet innenfor saklig begrensede områder, og må derfor antas å ville vekke visse motforestillinger.

Samtidig er det likevel klart at dersom en slik konvensjon blir etablert, vil den kunne skape en positiv presedens for en lang rekke nasjonaliteter som på grunn av ulike årsaker i historiens løp har fått sine territorier oppsplittet mellom to eller flere nasjonalstater.

Dersom den samiske modellen lykkes, vil det tilby et nytt alternativ til en rekke nasjonaliteter som i dag ikke ser andre muligheter enn å kreve opprettelse av egne stater med all den nasjonale såvel som internasjonale uro dette skaper.

At denne utvikling starter hos samene, er ikke unaturlig for såvidt som samene allerede tidligere har vært gjenstand for en av de absolutt eldste internasjonale avtaler som fortsatt gjelder, nemlig den såkalte "Lappekodesillen", vedtatt sammen med grensetraktaten mellom Norge og Sverige av 1751. Finland var opprinnelig part i traktaten i egenskap av svensk biland. Likeså vil det være en fordel at

dette skjer med utgangspunkt i det samiske folket fordi samene tross alt lever i land som allerede har utviklet et langt fremskredet samarbeide.

Dette gjelder spesielt det nordiske samarbeidet hvor man allerede har erfaringer med konvensjonsforpliktelser som bl. a. medfører at forvaltningsmessige og juridiske beslutninger er gitt tvangskraft i de øvrige traktatstater.

Det forutsettes at den samiske avtalepart i denne konvensjonens sammenheng skal være representert ved de samiske folkevalgte organ i de respektive land. Det antas i denne forbindelse at det vil være samiske folkevalgte organ i Finland, Norge og Sverige innen utløpet av 1993. Problemet vil da være hvordan samene på russisk side skal være representert.

Utvikling av samiske rettigheter og et samisk selvstyre som ikke har spesielle territorielle referanser, så som språklige og kulturelle rettigheter, forutsettes å skulle kunne påberopes uavhengig av hvor man bor innenfor riket. For at slike rettigheter ikke skal tape i konflikt med majoritets-beslutninger vedtatt under eksempelvis det kommunale selvstyre utviklet i de nordiske land, må man også i denne konvensjonens sammenhengen bygge på rett til positiv diskriminering.

SAMEKONFERANSEN VEDTOK FÖLGENDE PRINSIPPER:

Samenes nasjonale enhet.

1. Samene i Finland, Norge, Russland og Sverige er et folk og statsgrensene mellom disse land skal ikke være til hinder for samenes rett til utøvelse av sitt nasjonale fellesskap, sitt språk, sin kultur eller nasjonale egenart.

Samisk selvstyre.

2.1. Samene skal ha rett til selvstyre i alle saker som ikke er uttrykkelig unntatt i konvensjonsteksten. Unntak fra samisk selvstyre skal være begrunnet med overordnede statlige interesser som følger av naturkatastrofer, krigssituasjoner eller liknende.

2.2. Samene skal ha rett til innenfor de respektive stater på grunnlag av frie demokratiske valg å etablere sine folkevalgte organer, hvis konstitusjonelle rolle skal være garantert i det enkelte lands grunnlov.

2.3. I alle saker hvor samene eller samiske interesser blir eller kan bli direkte berørt, skal det etableres prosedyrer for saksbehandlingen som garanterer at samene gjennom sine folkevalgte organer og organisasjoner har rett til å uttale seg før lover eller administrative regelverk blir vedtatt.

2.4. Det påligger den enkelte stat en forpliktelse til å tilrettelegge forholdene slik at de respektive samiske folkevalgte organer får mulighet til å fungere i forhold til sitt mandat, herunder påligger det statene å sikre at de folkevalgte organer har tilstrekkelige økonomiske midler, enten ved egne inntekter eller ved statlige overføringer, til å ivareta sine oppgaver.

2.5. Det påligger de kontraherende stater en felles forpliktelse til å tilrettelegge forholdene slik at det kan etableres felles-organer for hele den samiske befolkning, herunder plikt til å sørge for at slike organer har nødvendig finansielt grunnlag.

Samenes rett til land og vatn.

3. Samenes territorium og dette territoriets ressurser er av fundamental betydning for samenes fysiske, kulturelle og åndelige eksistens og danner grunnlaget for etablering av samisk selvråderett og selvstyre.

Disse territorier og dets ressurser må garanteres for samenes bruk til eget livsopphold og grunnlag for utvikling av de samiske samfunn og den samiske kultur. Dette må ikke fortolkes som begrenset til utelukkende tradisjonelle territorier eller ressurser, men hvor det er naturlig og følger av utviklingens gang og tilgang til ny teknologi, skal også nye områder og ressurser være innbefattet.

3.1. De kontraherende stater er forpliktet til i sin interne lovgivning å respektere samenes sedvanerettslige rettsoppfatninger til de tradisjonelle samiske landområder og forplikter seg til ikke å gjennomføre lovgivning eller administrative vedtak som fratrar samene retten til disse landområder.

Hvor en effektiv og økologisk bruk av ressursene på ulike sider av statsgrensene best kan skje i et samarbeid mellom de respektive samer, skal samene ha rett til med bindende virkning for de respektive stater å inngå avtaler om felles bruk.

3.2. De kontraherende stater skal være forpliktet til å gjennomføre tiltak som eliminerer trusler imot naturmiljøet og samenes fortsatte muligheter til en økologisk bærbart utvikling.

Samenes kulturelle rettigheter.

4. Samiske språk skal være akseptert som likestilte offisielle språk i de land hvor samene bor.

Det påligger den enkelte stat plikt til å legge forholdene til rette for undervisning i og utvikling av de samiske språk samt aktiviteter som er nødvendige for å ivareta språket som samenes kollektive kulturelle rett. Statene som forvalter de samiske områdene forplikter seg til å samarbeide i utformingen av samiske språklover og i saker som også vedrører samisk språk i sameområdene.

4.1. De kontraherende stater forplikter seg til å gjennomføre nødvendige tiltak som eliminerer formelle hindringer for samenes muligheter for en felles ivaretagelse av sine kulturelle interesser.

1(2)

Samernas 15. konferensen 15. - 17.06.1992 UTTALANDE OM (EG) EUROPEISKA GEMENSKAPEN

Samekonferensen, representerandes de samiska folket i Finland, Norge, Ryssland och Sverige samlade i Helsingfors den 15-17 juni 1992

som inledningsvis hänvisar till det samepolitiska programmet antaget av den XIII samekonferensen i Åre 1986 där det slås fast att samerna är ett folk, och att staternas gränser ej skall bryta det samiska folkets gemenskap och att det samiska folket har rätt till självstyre,

som beaktar Sámediggi, Sameparlamentet och de sameorganisationernas gemensamma uttalande rörande samernas ställning i ett EOS och EG perspektiv från mötet i Kautokeino den 27 september 1991,

som hänvisar till Samerådets skrivelse till EG:s ministerråd, Commission och parlamentet av den 23 juni 1991 där rådet preciserade de samiska folkets legitima rättigheter i relation till de pågående EOS förhandlingarna och Sveriges beslut att ansöka om medlemskap i EG,

som beaktar Sámidiggis beslut den 7 april 1992 att avvisa de norska EOS avtalet och Sameparlamentets beslut att kräva en utredning om konsekvenserna för samerna mot bakgrund av Finlands beslut att söka medlemskap i EG,

som beaktar beskrivningen av konsekvenserna av ett svenskt medlemskap i EG för samerna i utredningen Samerna och EG som överlämnades till den svenska regeringen den 1 juni 1992,

som erinrar om bestämmelserna i Den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna, Den internationella konventionen om ekonomiska, sociala rättigheter, Den internationella konventionen om medborgerliga rättigheter, ILO konventionen nr 169 om urfolk och stamfolk i självstyrande länder, samt Internationella instrument omförhindrande av diskriminering,

som hänvisar till ESK:s Paris, Köpenhamns och Moskva dokument rörande den mänskliga dimensionen och rapporten från ESK konferensen om minoriteter i Geneve 1991,

som erinrar om Nuuk-dokumentet antaget vid FN:s expertmöte om urbefolkningarnas autonomi och självstyre, september 1982,

som anser att den politiska utvecklingen som skett under senare tid inom ramen för EG, ESK och i Östeuropa samt den utveckling som dels ägt rum inom folkrätten rörande urbefolkningar och dels nationella rätt rörande samerna folkrättsliga status under de senaste årtiondet måste få genomslag i medlemskapsförhandlingar mellan EG och Sverige, Finland och eventuellt Norge,

Uttalar: - att samernas ställning som urbefolkning markernas och preciseras i förhållande till EOS avtalet och i förhandlingarna mellan Sverige, Finland och eventuellt Norge mot bakgrund staternas folkrättsliga förpliktelse, bl.a enligt ILO:s konvention nr 169,

- att samernas resursutnyttjande till land och till havsområdena säkras i förhållande till EOS avtalet och ett eventuellt svenskt, finsk och norskt medlemskap i EG,
- att Sverige, Finland och Norge aktivt skall arbeta för att det kommer till stånd en harmonisering av de nationella regelverken, som rör den samiska befolkningens folkrättsliga, kulturella, sociala och ekonomiska situation genom en nordisk samekonvention på sätt en sådan aktualiserad av Nordiska samekonferens i Åre 1986,
- att Sverige, Norge och Finland snarast till sätter en gemensam kommitté med representation från de samiska folkvalda organ och organisationerna med uppgift utreda, följa och harmonisera ländernas samepolitik utifrån alla aspekter inför närmandet till Europa,
- att det i ett eventuellt avtalen mellan EG och Sverige, Finland och Norge rörande medlemskap i EG lämnas ett förbehåll om revision av avtalet om samernas folk- och statsrättsliga status förändras nationellt eller nordiskt,
- att sameområdet (Sápmi) oavhängigt av nationalstaterna både inom ramen för EOS avtalet och en eventuellt svenskt, finskt och norskt EG medlemskap blir betraktat eller får status som en särskild samisk region.
- att regeringarna i Sverige, Finland och Norge icke har någon fullmakt att ingå förpliktande avtal om resursfördelning på land eller i haven i sameområdet (Sápmi) utan förhandlingar med de folkvalda samiska organen och samernas huvudorganisationer och deras fulla medgivande,
- att den svenska, finska och norska regeringarnas förhandlingsarbetet läggs upp på ett sådant sätt att samernas folkvalda organen och Samernas Nationalråd på svensk sida får reella möjligheter att delta i förhandlings arbetet genom att ingå i respektive lands förhandlingsdelegation,
- att i den händelse att Sverige, Finland och Norge får olika status eller relation till EG skall samerna avtalsvis garanteras rätten att upprätthålla sina traditionella förbindelser, kulturella ekonomiska och sociala relationer över gränserna,
- att det i de nationella förhandlingsmandaten markeras dels de folkrättsliga förpliktelserna Sverige, Finland och Norge har i förhållande till samerna som ett folk i Sápmi, som i detta sammanhang skall uppfattas som en särskild region inom ramen för EG, dels ett säkerställande av samernas rätt till land och havsområdena och resursutnyttjande i Sápmi och dels särskild hänsyn till samernas handel genom kvoter m.m.,

uppmanar Sametinget, Sameparlamentet och Samernas nationalråd att tillsammans formulera dels en samisk förhandlingsstrategi i relation till Sveriges, Finlands och en eventuell norsk ansökan om medlemskap i EG, dels prioritera arbetet med att skapa kompetens i europafrågor och aktivt bearbeta EG:s politiska och byråkratiska system och dels värdera samernas förhållande till EG.